

УДК 656.13

МОБІЛЬНІСТЬ АВТОМОБІЛЯ В УМОВАХ БЕЗДОРІЖЖЯ

ROAD MOBILITY IN OFF-ROAD CONDITIONS

Хома Віталій

ТОВ СП «ЕЛЕКТРОНТРАНС»

вул. Шевченка, 311, м. Львів, 79022

The article describes the boundary conditions of transportation on dirt roads and off-road.

Під прохідністю автомобіля слід розуміти не тільки забезпечення його рухомості, але й здатність виконувати корисну роботу у визначених конкретних умовах експлуатації з найбільшою ефективністю. Це означає, що у заданих умовах автомобіль повинен виконувати свої функції у найкоротший час і з найменшими затратами.

Перевезення в умовах ґрунтових доріг і бездоріжжя визначаються такими граничними умовами - максимальним сумарним опором рухові [1], відповідною швидкістю руху та максимально допустимим для організму людини рівнем віброколивних навантажень і відповідним обмеженням максимальної швидкості руху,

В процесі проходження автомобілем ділянки бездоріжжя неминуче виникають коливання підресорених мас під дією вертикальних навантажень реакцій z_1 і z_2 (рис.1).

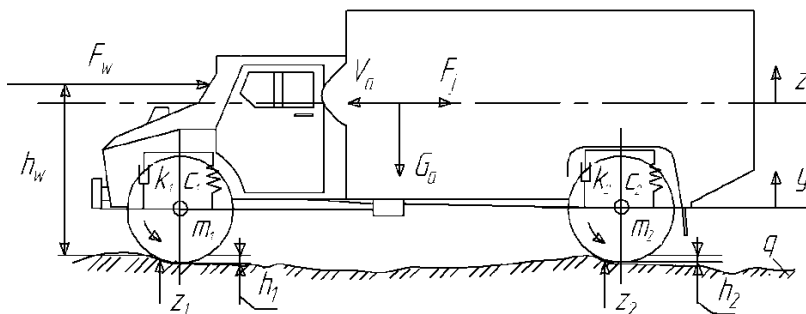

Рис.1 Еквівалентна схема автомобіля при русі опорною поверхнею, що деформується

З іншої сторони внаслідок роботи підвіски, а також зміни профілю поверхні як випадкової функції $g(t)$ відбуваються відповідні зміни як деформацій опорної поверхні і шин, так і глибини колії.

У випадку для двомірної моделі (рис.1) прийняті залежності взаємозв'язку переміщень z підресореної маси автомобіля та висоти нерівностей опорної поверхні.

$$\frac{z}{q} = \sqrt{\frac{(C_{II}C_{III} - K_a K_{III} V_a^2) + (K_a C_{III} + K_{III} C_{II})^2 V^2}{\Delta}}, \quad (1)$$

де

$$\Delta = [MmV^2 - (MC_{II} + mC_{II} + MC_{III} + K_a K_{III})V_a^2 + C_n C_{III}]^2 + [V(K_a C_{III} + K_{III} C_n) - (MK_a + MK_{III} + mK_a)V_a^3]^2 \quad (2)$$

де M , m – відповідно підресорена і непідресорені маси автомобіля, C_{II} , C_{III} – жорсткість підвіски і шин (радіальна) K_a , K_{III} , – коефіцієнти демпфування підвіски, амортизатора та ресор (за наявності) та шин.

З урахуванням деформації опорної поверхні (грунту, піску) у (1), (2) враховуються зведені жорсткість і демпфуючі характеристики C_{PP} і K_{PP} :

$$C_{PP} = \frac{C_{III} \times C_{\Gamma}}{C_{III} + C_{\Gamma}}; \quad K_{PP} = \frac{F_z h_k (1 - \rho) \xi_1 + F_z h_k \frac{\psi_1 P_1 \xi_2}{P + P_1}}{4V_a (h_{III} + \rho h_k)^2}, \quad (3)$$

де F_z – вертикальне навантаження на колесо, h_k – висота (глибина) колії; ρ – частка пружної деформації ґрунту; ξ_1 , ξ_2 – емпіричні коефіцієнти врахування кривини характеристик деформування ґрунту і шин.

З умов допустимого рівня віброколивних навантажень, насамперед у вагомому для умов бездоріжжя низькочастотному спектрі коливань кузова автомобіля (сидіння водія) у зоні 1 – 32 Гц виявлено гранично допустимі рівні вібрації (табл.1).

Таблиця 1

Гранично допустимі рівні загальної вібрації

Середньогеометричні частоти смуг, Гц	Гранично допустимі рівні віброприскорення								
	м/с ²								
	у 1/3 окт.		у 1/1 окт.		у 1/3 окт.		у 1/1 окт.		
	Z3	X3, Y3	Z3	Zo, Yo	Z3	X3, Y3	Z3	X3, Y3	
0,8	0,71	0,224				67	57		
1,0	0,63	0,224	1,12	04		66	57	71	62
1,25	0,56	0,224				65	57		
1,6	0,50	0,224				64	57		
2,0	0,45	0,224	0,8	0,4		63	57	68	62
2,5	0,40	0,280				62	59		
3,15	0,355	0,355				61	61		
4,0	0,315	0,450	0,56	0,8		60	63	65	68
5,0	0,315	0,56				60	65		
6,3	0,315	0,710				60	67		
8,0	0,315	0,900	0,56	1,6		60	69	65	74
10,0	0,40	1,12				62	71		
12,5	0,50	1,40				64	73		
16,0	0,63	1,80	1,12	3,15		66	75	71	80
20,0	0,80	2,24				68	77		
25,0	1,0	2,80				70	79		
32	1,25	3,55	2,24	6,3		72	81	77	86

Згідно з рекомендаціями величини середньоквадратичних прискорень з урахуванням коефіцієнтів значимості частот (табл.2) вони не повинні перевищувати 0,25 g, як межа стійкого збереження працездатності та гранично допустимих (коротких, до 2 годин за добу) перевантажень до 0,4g. Для одиночних ударних навантажень – не більше 3g.

Таблиця 2

Значимість спектру частот коливань у формуванні вібронавантаження на водія

Частоти октав, Гц	1-2	2-4	4-8	8-16	16-32
Коефіцієнт вагомості	0,60	0,85	1,0	0,71	0,35

Література

1. Грубель М.Г., Крайник Л.В., Хома В.В. Імітаційне моделювання руху колісної військової автомобільної техніки бездоріжжям та оцінка його адекватності. Автошляховик, 2020, №2 стаття №4.